

Nr 99.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1931 kl. 12.15 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnaderna för Sveriges deltagande i en blivande internationell nedrustningskonferens jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 20 februari 1931 dagtecknad proposition (nr 120), vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till bestridande av kostnaderna för Sveriges deltagande i en blivande internationell nedrustningskonferens för budgetåret 1931/1932 under tredje huvudtiteln bevilja ett extra förslagsanslag av 100,000 kronor.

Vidare har uti en inom andra kammaren av herr *P. A. Hansson* i Stockholm m. fl. väckt motion (nr 363) hemställts, att riksdagen måtte till bestridande av kostnaderna för Sveriges deltagande i en blivande internationell nedrustningskonferens för budgetåret 1931/1932 under tredje huvudtiteln bevilja ett extra förslagsanslag av 200,000 kronor.

Motion.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Jag anhåller att få underställa Kungl. Maj:t frågan om äskande av anslag under tredje huvudtiteln till bestridande av kostnaderna för Sveriges representanters deltagande i en blivande internationell nedrustningskonferens; som av det följande torde framgå har det icke varit möjligt att med någorlunda säkerhet förutse detta medelsbehov, än mindre att förebringa utredning därom, förän vid en tidpunkt, då statsverkspropositionen redan låg under behandling i riksdagen.

*Departements-
chefen.*

Efter världskrigets slut framstod för folkmeningen i de flesta länder som ett oefftergivligt krav, att de olika ländernas rustningar snarast måtte kraftigt reduceras. Enligt en vitt utbredd uppfattning ansågos ju också förkrigsårens kapprustningar vara en av världskrigets främsta orsaker. Nedrustningssträvandena togo sig vid fredsslutet uttryck dels i fredstraktaternas föreskrifter om Tysklands, Österrikes, Ungerns och Bulgariens avrustning, dels i bestämmelserna i förbundsaktens art. 8. Enligt denna hava förbundets medlemmar

sålunda förklarar sig erkänna, att fredens bevarande kräver de nationella rustningarnas begränsning till det minimum, som är förenligt med den nationella säkerheten och med genomförandet av internationella förpliktelser medelst en samfällid aktion. I anslutning härtill stadgas i samma artikel vidare bl. a., att Nationernas förbunds råd skall under hänsynstagande till varje stats geografiska läge och övriga för staten säregna förhållanden utarbeta planer för en dylik begränsnings genomförande i och för de olika regeringarnas prövning och beslut.

Sedan nedrustningsproblemet under de första åren av förbundets tillvaro varit föremål för förberedande behandling inom olika förbundsorgan, tillsatte förbundsrådet efter avslutandet av Locarnoavtalen — vilka ansågos hava så ökat säkerhetstillståndet i Europa, att de motiverade upptagandet av ett mera positivt arbete på förverkligandet av den i förbundsakten angivna nedrustningsplanen — vid sitt sammanträde den 12 december 1925 en kommission, vilken skulle hava till uppgift att förbereda en allmän internationell nedrustningskonferens. Denna kommission — den s. k. förberedande nedrustningskommissionen — har bestått av ombud för ett 30-tal stater, däribland tre utanför förbundet stående länder nämligen Amerikas Förenta stater, Sovjetunionen och Turkiet. Sverige har alltsedan kommissionens tillkomst varit däri företrädd.

Kommissionen, som under åren 1926—1930 avhållit sammanlagt sex möten och jämväl genom särskilda underutskott låtit verkställa förberedande utredningar, har i och med sitt senaste möte, under november—december nästlidna år, slutfört sitt uppdrag. Den har sålunda utarbetat och jämt en rapport över sin verksamhet till förbundsrådet överlämnat ett utkast till en internationell överenskommelse rörande begränsning av rustningarna. Med avseende å kommissionens arbete och resultatet därav torde i detta sammanhang få i huvudsak hänvisas till de ingående redogörelser därför, som lämnats i utrikesdepartementets blåböcker, rörande Nationernas förbunds verksamhet för resp. åren 1925, sid. 87—88, 1926, sid. 123—131, 1927, sid. 36—61, 1928, sid. 43—47, 1929, sid. 54—63 samt 1930, sid. 57—60 och 226—237. Här må endast sammanfattningsvis framhållas, att det av kommissionen utarbetade konventionsutkastet anger *vilka* rustningsfaktorer, som skola begränsas, och *huru* dessa faktorer skola begränsas, varjämte utkastet innehåller föreskrifter om periodisk uppgiftsskyldighet rörande faktiskt förefintliga rustningar samt kontroll över konventionens efterlevnad, undantagsbestämmelser etc. Den blivande nedrustningskonferensens uppgift avses bliva att på grundvalen av detta utkast överenskomma om och fixera de *kvantitativa maximigränser* för de olika rustningsfaktorerna, vilka de olika staterna skola förbinda sig att under konventionstiden icke överskrida.

Resultatet av det sålunda slutförda förberedelsearbetet upptogs av förbundsrådet till behandling vid dess senaste möte i slutet av januari innevarande år, varvid rådet, den 24 i sagda månad, fattade ett beslut av i huvudsak det innehåll, att en internationell nedrustningskonferens skulle kallas att sammanträda å tisdagen närmast efter det rådsmöte, som öppnas den 25 januari 1932, samt att konferensen skulle äga rum i Genève, under förutsättning dock att en för ändamålet anbefalld utredning komme att giva vid handen, att denna stad erbjöde tillräckliga möjligheter i avseende å möteslokaler, utrymmen för förläggning, kommunikations- och postala anordningar m. m. Med hänsyn till att rådets sammanträden ej pläga taga mer än omkring en vecka i anspråk, torde den i nyssnämnda beslut meddelade tidsangivelsen få anses innebära, att avrustningskonferensen kan väntas börja sitt arbete under förra delen av februari månad år 1932.

Den blivande konferensen tillmättes på alla håll i världen en utomordentlig

betydelse, och man torde med säkerhet kunna förutsätta, att de deltagande länderna ej komma underlåta att sända så kvalificerade och väl utrustade delegationer, som omständigheterna medgiva. Det synes mig stå utanför all diskussion, att även Sverige vid detta tillfälle måste låta sig företrädas på ett sådant sätt, att det blir oss möjligt att med största möjliga utbyte för våra nationella intressen och för de internationella mål, Sveriges politik inom förbundet ständigt äsyftat, deltaga i arbetet på lösningen av de viktiga men samtidigt i hög grad invecklade och omtvistade frågor, som konferensen får sig förelagda. Med tanke härför har jag efter erhållen kännedom om rådets beslut låtit undersöka, i vad mån särskilda åtgärder till äventyrs kunde vara erforderliga för mötande av de kostnader, som vårt lands deltagande i konferensen kan väntas föranleda.

Storleken av dessa kostnader är det givetvis mycket svårt att med någon grad av säkerhet angiva. Till utgångspunkt för beräkningarna torde emellertid lämpligen kunna tagas de årligen återkommande utgifterna för Sveriges representanters deltagande i Nationernas förbunds delegeradeförsamling. Då delegationen till nedrustningskonferensen i varje fall icke läser kunna göras mindre omfattande än den sedvanliga delegationen till församlingen — omkring tio personer inklusive sekreterare och skrivbiträde — och då levnads-kostnaderna i Genève, där ju konferensen efter all sannolikhet kommer att hållas, säkerligen komma att på grund av den stora tillströmningen till staden under konferensen hållas på en icke oväsentligt högre nivå än under förbunds-församlingarna, torde kostnaderna för deltagandet i den blivande nedrustningskonferensen för varje månad av delegationens vistelse i Genève böra beräknas till ett i varje fall icke lägre belopp än motsvarande utgifter för deltagandet i förbundets möten. Dessa möten pläga taga omkring en månad i anspråk och kostnaderna för Sveriges representation vid desamma hava under en följd av år uppgått till mellan 30,000 och 40,000 kronor; de hava bestriits av ett under tredje huvudtiteln uppfört särskilt extra anslag.

Den största svårigheten när det gäller att beräkna storleken av nu föreliggande medelsbehov ligger i ovissheten angående konferensens varaktighet. Med utgångspunkt från den tid, som tagits i anspråk av vissa tidigare konferenser av mera begränsad omfattning men med i någon mån liknande utgifter, har inom förbundsretsansamlingen en sammanlagd tidslängd av minst omkring ett halvt år nämnts såsom den sannolika; och torde denna uppgift kunna användas som en åtminstone approximativ grundval för beräkningarna. Då det dock å andra sidan icke förefaller otroligt, att konferensens arbete kan komma att fördelas på flera sammanträdesperioder, varvid på budgetåret 1931/1932 ej skulle komma att falla kostnaden för hela den tid konferensen är samlad utan endast för en del därav, torde det vara försvarligt att för sagda budgetår icke räkna med ett högre belopp än 100,000 kronor, vilket belopp emellertid också torde få betraktas såsom det lägsta, som kan väntas bliva erforderligt för tillgodoseende av det medelsbehov, varom här är fråga. Det för utgifter av hithörande natur eljest avsedda anslaget III C 3, Sveriges deltagande i internationella konferenser, som är uppfört med allenast 30,000 kronor, är givetvis icke tillräckligt för att kostnader av nu ifrågavarande storleksordning därmed skulle kunna bestriids, och det torde vara uppenbart, att ej heller något annat av tredje huvudtitelns anslag härtill lämnar tillgång. Ett särskilt anslag torde därför böra äskas av riksdagen; med hänsyn till de många osäkra faktorer, som ingå i de nyss angivna beräkningarna, synes mig anslaget böra erhålla förslagsanslags natur.

Såsom förut antytts, har anslag för ifrågavarande ändamål ej beräknats i statsverkspropositionen. Efter samråd med chefen för finansdepartementet förutsätter jag, att, därest ej under riksdagens lopp medel på annat sätt skulle

bliva tillgängliga, medelsanskaffningen upptages till övervägande i samband med den slutliga avvägningen av det belopp, som för riksstatens finansiering bör tagas i anspråk av statsverkets kassafond.»

Utskottets
yttrande.

Vad beträffar den motionsvis gjorda framställningen angående en ökning av det utav Kungl. Maj:t förutsatta antalet svenska representanter vid den blivande internationella nedrustningskonferensen i Genève, är utskottet av den uppfattningen, att frågan om delegationens sammansättning är av beskaffenhet att böra av Kungl. Maj:t prövas och avgöras, eventuellt efter inhämtande av utrikesnämndens mening.

Utskottet vill vidare framhålla, att, då det av Kungl. Maj:t för bestridande av delegationens kostnader äskade anslaget är av förslagsanslags natur, Kungl. Maj:t lärer vara oförhindrad att anvisa de ytterligare medel, som må erfordras, därest antalet delegater kommer att ökas.

Då det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget icke givit utskottet anledning till erinran och motionen torde få anses besvarad av vad utskottet ovan anfört, får utskottet hemställa,

a) att riksdagen må till bestridande av *kostnaderna för Sveriges deltagande i en blivande internationell nedrustningskonferens* för budgetåret 1931/1932 under tredje huvudtiteln bevilja ett extra förslagsanslag av 100,000 kronor;

b) att herr Hanssons i Stockholm m. fl. förevarande motion (II: 363) må anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 24 april 1931.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, J. L. Widdell, J. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, E. J. G. Rosén, E. A. Lundell, J. G. Waller, C. G. V. Hammarskjöld, A. Thelin, K. A. W. Björck* och *Alexander Nilsson*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *C. R. Jansson* i Falun, *P. Nilsson* i Bonarp, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *G. Strindlund, P. M. Olsson* i Blädinge, *E. G. E. Eriksson* i Stockholm, *J. Olofsson* i Digernäs, *S. Persson* i Fritorp, *C. A. Anderson* i Storegården och *J. Jönsson* i Revinge.